

витонченим смаком, надає можливість насолодитися казкою українському читачеві. У переказі Вітольда Фокіна зібрано найкращі традиції й символи українського народу, автор вніс свій неповторний колорит і шарм, розкрив щирі почуття чоловіка й жінки, наповнив поему міфологічними й еротичними елементами.

### **Список використаних джерел**

1. Александр Сергеевич Пушкин. Руслан и Людмила. URL: <https://litmir.club/br/?b=645791>
2. Вітольд Фокін. Руслан і Людмила (переказ за О. Пушкіним). Переказ з російської: Вітольд Фокін; художник: О. І. Тернавська. Харків: Фоліо, 2015. 159 с.
3. Олександр Пушкін. Руслан і Людмила. Переклад з російської: Павло Домчук; малюнки: Павло Домчук. Тернопіль: Лілея, 2011. 109 с.
4. Олександр Пушкін. Руслан і Людмила. Переклад з російської: Микола Терещенко. Київ: Молодь, 1949. 105 с.

*Гайдук Неллі*  
*(Київ)*

### **ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНЕСЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ТА АДЕКВАТНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ПОНЯТЬ МАЙБУТНІМИ ПЕРЕКЛАДАЧАМИ**

Про такі ключові поняття перекладацької діяльності, як еквівалентність та адекватність наразі сказано чимало навіть з урахуванням того, що перекладознавство як наука вважається достатньо молодого та не остаточно сформованою дисципліною. Саме з огляду на те, що немає чіткого та

загальновизнаного визначення цих понять, вони потребують максимально простого тлумачення при вивченні перекладачами-початківцями у філологічних закладах вищої освіти.

Отже, якщо у загальному розумінні еквівалентність означає відповідність, максимальну наближеність, максимальну можливу подібність тексту перекладу текстові оригіналу, давайте спробуємо надати такого ж загального визначення поняттю перекладацької адекватності. За розумінням В. Балахтар та К. Балахтар, адекватний переклад – відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Адекватний переклад враховує і змістову, і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому ніяких норм, є точним і без усіляких неприпустимих перекручень [1].

Вважаємо за необхідність зупинитися тут на поняттях плану змісту та плану вираження. Майбутньому перекладачеві обов'язково слід запам'ятати, що будь-який текст, з яким доведеться працювати у майбутній професійній діяльності має дві сторони: формальну (тобто план вираження); змістову (тобто план змісту). І перекладачеві слід пам'ятати про те, що будь-який текст – хоч усний, хоч письмовий – він все одно є матеріальним утворенням (план вираження), а, окрім того, є носієм нематеріального смислу (план змісту). Ці властивості тексту перегукуються із основними специфічними властивостями мовного знаку, який також має план вираження та план змісту, і при цьому непаралельність плану вираження і плану змісту отримала в мовознавстві назву закону асиметричного дуалізму мовного знаку.

У перекладознавстві щодо співіснування тексту оригіналу та тексту перекладу побутує думка, що неможливо повно та точно передати засобами тексту перекладу і зміст, і форму оригінального тексту – або те, або інше певною мірою «постраждає», зазнає втрат при перекладі, проте перекладач може максимально наблизитися до єдності форми та змісту оригінального тексту у перекладі і в цьому йому допоможуть перетворення, що іменуються

перекладацькими трансформаціями.

Тут також слід зазначити, що у міжмовній та міжкультурній комунікації існує таке поняття, як комунікативна компетенція, що являє собою комплекс передумов, без якого неможлива успішна міжмовна комунікація, цей комплекс складових може містити як мовні, так і культурні знання, володіння інформацією, що може стати у нагоді для розуміння якоїсь вузької тематики, якій присвячений текст, що необхідно перекласти, знання про традиції, ментальні особливості націй-носіїв як мови оригіналу, так і мови перекладу.

Кожна зі складових комунікативної компетенції, як перераховані чинники, так і будь-які інші, певною мірою кожен окремо і усі разом відіграють важливу роль у процесі спочатку сприйняття тексту мовою оригіналу, а потім – інтерпретації мовою перекладу. Так, наприклад, незнання однієї з мов двомовного спілкування взагалі робить міжмовну комунікацію неможливою. А ось відсутність у одержувача тексту необхідної попередньої інформації призводить до ситуації, коли сама мова та окремі її слова чи фрази зрозумілі, але зовсім не зрозуміла чи частково зрозуміла суть сказаного. Так буває, коли ми стаємо мимовільними свідками чужого розмови, коли початок розмови нам невідомий, а ми почали слухати із середини, або ж сторонні люди говорять про когось чи про щось, про що людина не має жодного уявлення, у такому випадку також окремі слова будуть цілком зрозумілі, але не сутність сказаного.

Ви можете сказати, що перекладач все одно може впоратися із завданням, і перекладати, спираючись лише на своє чуття, мовні та ті окремі знання, якими володіє. Можливо, якщо йому пощастить, то він упорається із завданням, і переклад вийде більш-менш зрозумілим, та наближеним до оригіналу. Але якщо не пощастить? Інколи одна помилка може стати «фатальною» для усього подальшого змісту тексту, а, отже, все ж таки, усі складові комунікативної компетенції є вкрай важливими для успішного здійснення перекладу та отримання якісного продукту.

Тож, майбутнім перекладачам слід засвоїти, що не можна спиратися та сподіватися лише на власну інтуїцію та загальний рівень ерудиції, все ж, необхідно бездоганно володіти не лише двома мовами – з якою перекладається та якою перекладається, а також і мати попередні знання про культуру, побут, традиції, звички та ментальність носіїв обох мов, і, окрім цього, мати достатні знання про сам текст – визначити автора тексту, його реципієнта, епоху створення, комунікативне завдання, склад інформації та її щільність, жанрові особливості. Про визначення автора тексту, його реципієнта, епоху створення, комунікативне завдання, склад інформації та її щільність ми говорили вище, усе це перекладач з'ясовує перед початком роботи з перекладом, коли здійснює доперекладацький аналіз тексту, без якого якісний переклад неможливий. Але повернімося до поняття адекватності перекладу. Можливо, це поняття якось пов'язане із комунікативною компетенцією?

Тут ми змушені увести у нашу розмову ще одне поняття, іменоване регулятивним впливом. Так, і оригінальний, і текст перекладу якимось чином здійснюють вплив на отримувача (читача, реципієнта) тексту – цей вплив і є регулятивним впливом. І якщо отримувач оригінального тексту володіє певною комунікативною компетенцією, то, вочевидь, отримувач перекладу буде володіти дещо іншою, або ж навіть зовсім відмінною комунікативною компетенцією. Але і оригінальний текст, і текст перекладу повинні здійснювати рівноцінний регулятивний вплив як на читача тексту оригіналу, так і на отримувача тексту перекладу, які володіють різними комунікативними компетенціями. Ось ми і дійшли до розуміння, що переклад повинен бути не лише максимально наближеним до тексту оригіналу за формою та змістом, але й справляти такий само регулятивний вплив, як і текст оригіналу. Можливо, саме такий переклад і буде адекватним?

За ствердженням В. Балахтар та К. Балахтар, адекватний переклад має оціночний характер, і тому задля розуміння поняття адекватності варто

розглянути таке поняття як повноцінність перекладу [1]. Повноцінність перекладу полягає в передачі для вихідного тексту співвідношення змісту і форми шляхом відтворення особливостей останньої (якщо це можливо за мовними умовами) або створення функціональних відповідників цих особливостей. Повноцінний переклад передбачає рівновагу між цілим та окремим і визначає специфіку твору (змісту і форми). Дослівна передача окремо взятих елементів не означає ще повноцінної передачі цілого, оскільки останнє не є звичайною сумою цих елементів, а являє собою певну систему [1]. Таким чином, надаймо наступне визначення адекватності перекладу, що наводять В. Балахтар та К. Балахтар: адекватність – це співвідношення вихідного та кінцевого текстів, при якому враховується мета перекладу, тож, переклад тексту можна вважати адекватним, якщо хоча б одна з двох умов збережена: правильно перекладені усі терміни та їх сполучення; переклад є зрозумілим для спеціаліста і в нього немає до перекладача питань і зауважень [1].

Отже, якщо співвідносити таке розуміння перекладацької адекватності із усім сказаним вище, отримуємо, що перекладацька адекватність являє собою співвідношення текстів оригіналу та перекладу при якому враховується мета тексту, і дані тексти будуть чинити однаковий регулятивний вплив як на реципієнта оригінального тексту, так і на реципієнта тексту перекладу.

### **Список використаних джерел**

1. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу [Електронний ресурс]. URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm> (Дата звернення 01.03.2024)